

EXPO 2016

ANTALYA

Saffet Arıkan BEDÜK
Türk İdareciler Derneği
Genel Başkanı

GİRİŞ

Türkiye’de büyük yatırımların yapılmasında ya da büyük organizasyonların düzenlenmesinde, yerel halkın rızasının alınmasına özellikle dikkat edilmektedir. Bu yatırım ve organizasyonlarda merkezi idare, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde hareket edilmektedir. Böyle olunca, mülki idare amirleri koordinasyon ve işbirliği sağlanmasında ve yerel halkın doğru biçimde bilgilendirilmesinde kilit bir işlev üstlenirler.

Bu tür yatırım ve organizasyona örnek olarak, Akdeniz’in incisi, Anadolu’nun Akdeniz’e açılan “Cennet Kapısı” olarak anılan Antalya İlinde gerçekleştirilen EXPO 2016 deneyimini sizlerle paylaşmak isterim.

GENEL BİLGİ

EXPO 2016 Antalya projesi, Aksu ilçesinde 1121 dekar alanda A-1 kategorisinde (en üst sınıf) bir botanik EXPO’sudur. Botanik EXPO’lar, ülkelerin süs bitkileri ve bahçecilik alanlarında geldikleri son gelişmişlik düzeylerini sergiledikleri EXPO’lardır. Türkiye tarihinde ilk kez yapılan EXPO 2016 Antalya projesinin teması “Çiçek ve Çocuk” olup, mottosu “Gelecek Nesiller İçin Yeşil Bir Dünya”dır. EXPO 2016 Antalya **23 Nisan 2016** tarihinde açılmış ve **30 Ekim 2016** tarihinde resmi olarak kapanmıştır. Bununla birlikte EXPO’nun resmi kapanışından sonra da söz konusu alan benzer amaçlarla hizmet vermeye devam etmektedir.

MERKEZ-YEREL BİRLİKTELİĞİ

EXPO hem bir devlet projesi, hem de Antalya projesidir: merkezi idare ile yerel dinamikler ve aktörlerin birlikte çalışmıştır. Bu bağlamda Antalya Valisi merkez ile yerel arasında bir köprü olma ve koordinasyon sağlama işlevi üstlenmiştir. Antalya Valisi, EXPO Ajansında Yönetim Kurulu üyesi iken, EXPO Konseyi’nin başkanlığını yürütmüştür. Vali, proje hakkında kamuoyunun ve yerel halkın doğru bilgilendirilmesinde öncü bir rol üstlenmiştir.

Yönetim Kurulu: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı başkanlığında, Antalya Valisi, Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığında en az genel müdür seviyesinde birer temsilci, Antalya Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı ile Antalya Ziraat Odası Başkanı dâhil dokuz üyeden oluşmuştur.

Yönetim Kurulu, Ajansın karar organıdır. Kanunla kendi görev ve yetkisine verilmiş konuların tümünde en üst düzeyde görüşme ve karar alma yetkisine sahiptir. Yönetim Kurulu, Ajansın tüzel kişiliğini temsil eder ve Ajans adına her türlü resmî başvuruyu yapmaya yetkilidir.

EXPO Konseyi: Antalya Valisi başkanlığında; Bakanlıklar, Belediyeler, Üniversite, Meslek kuruluşları, STK’lar, basın kuruluşları temsilcileri olmak üzere 54 üyeden oluşmuştur.

EXPO Konseyi; EXPO 2016 Antalya’nın başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi

amacıyla gerekli gördüğü tavsiye kararlarını alır, hazırlık çalışmaları kapsamında yıllık program, bütçe, yurt içi ve yurt dışı tanıtım faaliyetleri ile gerekli görülen diğer konularda görüşlerini ve tavsiyelerini bildirir, Yönetim Kurulu ile Genel Sekreterliğin çalışmalarını izler.

EXPO’NUN ANTALYA’YA KAZANDIRDIKLARI

EXPO’nun Antalya’nın marka değerini artırması, turizmi çeşitlendirmesi ve istihdama katkı sağlaması gibi getirilerinin yanı sıra, bu proje sayesinde çok sayıda kalıcı eser hizmete sunulmuştur.

EXPO alanındaki kalıcı yatırımlar:

- Kongre merkezi (5000 kişilik ana salon, toplam 9500 kişi - Antalya’nın kongre turizmi açısından en önemli eksikliğini giderecek),
- EXPO Kulesi,
- Tarım ve Biyoçeşitlilik Müzesi,
- Çocuk Bilim ve Teknoloji Merkezi,
- 5 bin kişilik Amfi Tiyatro,
- Antalya Körfezi şeklindeki EXPO gölü ve mesire alanları.

Bölgesel altyapı projeleri:

- Kanalizasyon ve Kollektör hattı,
- Bölgenin taşkınlerden korunması,

- Arazi toplulaştırması,
- Raylı sistem yapımı (9 ayda inşa edilen 17,8 km raylı sistem – kent merkezini EXPO’ya ve Havalimanına bağladı),
- Çevreyolları, Köprü ve Kavşaklar,
- EXPO-Kundu Oteller Bölgesi arası turizm yolu.

OLUMLU-OLUMSUZ YAKLAŞIMLAR

Yerel kamuoyu, genel olarak EXPO’nun Antalya için ne kadar önemli bir kazanım olduğunun farkına varmıştı. Yerel halk, on yıllardır turizmin başkenti durumundaki bir bölgede turizme hizmet edecek, ilin marka değerini yükseltecek, iş imkânlarını artıracak yeni bir unsurun devreye girmekte olduğunu görüyordu. Bu bağlamda Antalya Büyükşehir Belediyesi, 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 15. Maddesi uyarınca yaptığı kamuoyu araştırmasında (yerel düzede yapılan referandumlar ile) Projeye halkın desteğini tespit etti.

Expo’nun her aşamasında ve hemen hemen her konu başlığında olumlu ve olumsuz yaklaşımlara rastlandı. Henüz yer seçimi aşamasında neden kent merkezine uzak (22 km) Tarımsal Araştırma Enstitüsü arazisinin tercih edilip –mese-

la– daha merkezi konumda bulunan Zeytinlik alanının seçilmediği; Yönetim Kurulunda neden A kurumunun değil de B kurumunun yer aldığı gibi tartışmalar yaşandı.

EXPO’nun hem bir merkezi idare projesi, hem de yerel proje olması bazı zorlukları da beraberinde getirdi. Her iki tarafa, ayrıca Uluslararası Sergiler Bürosu (BIE)’na hesap verme yükümlülüğü, zaten zaman baskısı altındaki EXPO Ajansını zorladı. Diğer taraftan EXPO sürecinde 3 kere Bakan, 4 kere EXPO Genel Sekreteri değişti.

Bir genelleme yapmamız gerekirse, olumsuz yaklaşımların temelinde;

- Siyasi saiklerle yapılan muhalefetin (muhalefet için muhalefet),
 - Beklentinin büyük olmasının getirdiği hayal kırıklıklarının,
 - Bir takım çıkar hesapları dolayısıyla oluşan mutsuzlukların,
 - EXPO sürecinin iyi yönetilemediği alanların gerçekten var olmasının,
- yattığını ifade edilebilir.

Siyasi saiklerle yapılan muhalefet, siyasi aktörlere ilave olarak, iktidara karşı duran basın kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları tarafından yapıldı. Bu tür muhalefete farklı ortamlarda sıklıkla rastlamak mümkün idi. Kötümser kehanetler hep yapılageldi. EXPO’nun zamanında yetişmeyeceği, katılımcı ülke sayısının çok az kalacağı, harcanan bunca zaman ve paranın boşa gideceği, gibi. Oysa –bazı işler son dakikada tamamlansa bile- EXPO açılış tarihine yetişti. Katılımcı ülke sayısı 54 oldu ki bu, 1990 Osaka EXPO’sundaki 78 ülkenin ardından botanik EXPO’ları tarihindeki en yüksek katılım demektir.

Beklentinin yüksek oluşundan kaynaklanan hayal kırıklıkları, herkesin kendi hayal dünyasındaki EXPO’ya

dair beklentilerinin yüksekliğinin yanı sıra, EXPO sürecinin erken aşamalarında üst düzey hedeflerin gösterilmesinden kaynaklanmıştır. Abartılı bu hedefler kısmen EXPO'yu Antalya'ya kazandırmak amacıyla çıtanın bilerek yüksek tutulmasından kaynaklanmaktadır

Mesela 8 milyon ziyaretçi hedefi bunlardan biri idi ve gerçekçi değildi. Nitekim ziyaretçi sayısı 4,5 milyonda kaldı.

Çıkar hesaplarına dayalı mutsuzluklar, özellikle EXPO'nun yapım sürecinde yerel bazı kişi ve firmaların iş alamayışından kaynaklanmıştır. EXPO Ajansı, işin niteliğine göre bazen ulusal ya da uluslararası ihaleye çıkılmasını gerekli görerek yerel müteahhitleri hayal kırıklığına uğrattı. Buna bir de EXPO'da yer almak üzere proje sunan çoğu kişinin projelerinin kabul edilmemesini eklemek gerekir. Burada kimin haklı, kimin haksız oluşundan ziyade, menfaat beklentisinin karşılanamaması etkili oldu. Ancak yerel halkın verdiği üst düzey destek ile yatırımlar ve organizasyon gerçekleşti.

EXPO sürecinin iyi yönetilemediği alanların varlığı da bir realite ola-

rak zikredilmelidir. Bunların bazıları, Türkiye'nin ilk EXPO tecrübesi olmasından getirdiği zorluklardan kaynaklandı. Yapım işlerinin bazılarının son dakikalara bırakılması; inşaatlara yoğunlaşarak kentle bütünleşme sağlayacak projelerin geri planda kalması; gibi sorunlar ortaya çıktı. Ancak etkili koordinasyon ile yatırımların zamanında tamamlanması sağlandı.

SONUÇ

Türkiye tarihinde ilk kez yapılan EXPO 2016 Antalya projesinin teması "Çiçek ve Çocuk" olup, mottosu "Gelecek Nesiller İçin Yeşil Bir Dünya"dır. EXPO 2016 Antalya **23 Nisan 2016** tarihinde açılmış ve **30 Ekim 2016** tarihinde resmi olarak kapanmıştır. 54 ülkenin katılımı ve 4,5 milyon ziyaretçi ile oldukça başarılı bir EXPO organizasyonu olmuştur.

EXPO hem bir devlet projesi, hem de Antalya projesi olarak merkezi idare ile yerel dinamikler ve aktörlerin birlikte çalıştıkları bir alan olmuştur. Bu bağlamda Antalya Valisi merkez ile yerel arasında bir köprü olma ve koordinasyon sağlama işlevi üstlenmiştir. Antalya Valisi, EXPO Ajansında Yönetim Kurulu üyesi iken, EXPO Konseyi'nin başkanlığını

yürütmüştür. Vali, proje hakkında kamuoyunun ve yerel halkın doğru bilgilendirilmesinde öncü bir rol üstlenmiştir. EXPO için yapılan ancak Antalya İline kalıcı olarak katkı sağlayacak yatırımların takipçisi ve hızlandırıcısı olmuştur.

Bazı konularda eleştiriler yapılmış ve proje yürütülürken bazı alanlarda aksamalar ortaya çıkmıştır. Projeye yerel halkın desteği ve ilgisi üst düzeyde olması ve etkili bir koordinasyon ile organizasyon zamanında başarıyla gerçekleşti.

2018 TROYA YILI BAĞLANTISI

Troya'nın UNESCO tarafından Dünya Miras Listesine kabul edilmesinin 20. Yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı 2018 yılı "Troya Yılı" olarak ilan edilmiştir. Bu yıl içinde merkezi yönetim, yerel yönetimler, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde çeşitli etkinliklerle ulusal ve uluslararası düzeyde TROYA hakkında farkındalık oluşturulacaktır. Bu etkinliklerin organizasyonunda Çanakkale Valiliği liderlik ve koordinasyon işlevi üstlenmektedir. Bu konuda hazırlanan broşürlerimizi danışma masasında bulabilirsiniz.